

MUZEJSKI VJESNIK 15

MUZEJSKI VJESNIK

GLASILO MUZEJA SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

Bjelovar, Čakovec, Čazma, Grabrovnica, Kalinovac, Koprivnica, Križevci, Kumrovac, Kutina, Sesvete, Sveti Ivan Zelina, Trakošćan, Varaždin, Varaždinske toplice, Veliki Tabor, Virje.

Broj 15/1992

Godina XV

Urednički kolegij:

Ana Bobovec (Kutina), Miroslav Klemm (Varaždin), Slavica Moslavac (Kutina),
Marina Šimek (Varaždin)

Tehnički urednik:

Svenibor Pohajda

Korektura:

Zdenka Belić, Ana Bobovec

Nakladnik:

Muzej Moslavine u Kutini

Za nakladnika:

Slavica Moslavac

Priprema i tisak:

»Grata« Bjelovar

Naklada: 650 primjeraka

»Muzejski vjesnik« izlazi jedamput godišnje.

Rukopisi se ne honoriraju i ne vraćaju.

Za sadržaj i lekturu tekstova odgovorni su autori.

»Muzejski vjesnik« solidarno financiraju muzeji sjeverozapadne Hrvatske.

U njemu se čuvaju mnoge važne isprave kako za povijest samog Varaždina, tako i za povijest cijele Hrvatske.

Iz tog razloga odlučila je "Općina slob. i kr. grada Varaždina" već 1940. godine tiskati srednjovjekovne isprave grada Varaždina. Kao rezultat te odluke izašla je u Varaždinu 1942. godine publikacija: Poviestni spomenici slobodnoga kraljevskog grada Varaždina, Svezak I. (Monumenta historica liberae regiae civitatis Varasdini).

U publikaciji je objavljeno 226 isprava iz tzv. Radikalnog arhiva grada Varaždina. I. svezak Spomenika stručno je obradio i priredio za objavljivanje Zlatko Tanodi.

Dvije godine kasnije, dakle 1944. izlaze iz tiska:

Poviestni spomenici slobodnoga i kraljevskoga grada Varaždina, Svezak II, Dio I. Gradski zapisnici iz g. 1454—1464. i 1467—1469.

(Monumenta historica liberae et regiae civitatis Varasdini, Tomus II, Pars I). Ovaj su svezak za tisak priredili Zlatko Tanodi i Adolf Wissert.

1958. objavio je u Arhivskom vjesniku arhivist Mirko Androić još 16 isprava naknadno pronađenih, a spadaju u tzv. Radikalni arhiv. Njihovo objavljivanje predstavlja dodatak publikaciji iz 1942. godine.

Nakon prekida od gotovo pedeset godina izašle su u Varaždinu daljnje dvije publikacije u kojima je objavljena vrijedna arhivska građa, koja se čuva u Historijskom arhivu u Varaždinu. To su:

— Zapisnici poglavarstva slobodnog i kraljevskog grada Varaždina (Protocolla magistratus liberae et regiae civitatis Varasdini) Svezak I, 1587—1589. Varaždin: Historijski arhiv Varaždin, 1990. i

— Zapisnici poglavarstva slobodnog i kraljevskog grada Varaždina (Protocolla magistra-

tus liberae et regiae civitatis Varasdini)

Svezak II, 1592—1596. Varaždin: Historijski arhiv Varaždin, 1991.

U oba sveska kao urednik se pojavljuje Josip Barbarić. Kao priređivači I. Sveska uz Josipa Barbarića navedeni su Ivan Kolander i Adolf Wissert (oba pokojna), a II. svezak su priredili Josip Barbarić i Josip Kolanović. Potrebno je spomenuti da su Kolander i Wissert transkripciju latinskog teksta I. sveska Zapisnika načinili još četrdesetih godina.

Sadržaj obje knjige podijeljen je na slijedeća poglavlja:

— Uvodni dio koji sadrži opis Protokola ili Gradske knjige, metodu objavljivanja latinskog teksta i povijesno značenje Protokola

— Popis pravnih predmeta upisanih u Gradsku knjigu

— Latinski tekst Protokola kronološkim redom

— Kazala osoba, mjesta i stvari

Protokol ili Gradska knjiga/Liber civitatis vođen je pri Poglavarstvu grada Varaždina, a pisao ga je gradski bilježnik. On je ujedno bio i stalni član gradskog vijeća, zaprisegnuti građanin i sudac — zamjenik sudbenog stola grada Varaždina.

U Protokol su se upisivali najrazličitiji pravni predmeti iz svakodnevnog života grada Varaždina — od različitih ugovora i sporazuma, preko parnica i sudskih presuda do odluka gradskog poglavarstva. Zapisnici nam stoga zorno oslikavaju život varaždinskih građana onoga vremena.

U I. svesku Zapisnika (1587—89) objavljeno je 518 "pravnih predmeta", a u II. svesku (1592—96) 646.

U svakom slučaju istraživači i ljubitelji povijesti dobili su u Zapisnicima obilje podataka za proučavanje varaždinske povijesti 16. stoljeća.

Zorko Marković, Muzej grada Koprivnice

OPASKE UZ NEKE OBLJETNICE U GODINI 1992.

Obljetnica koliko god hoćeš! Stvarno, naš prigodničarsko-obljetnički mentalitet patio je, pati i sigurno će još patiti od nazdravičarskog obilježavanja važnih događaja iz prošlosti. Uz koje su se, dakako, švercali i oni manje važni,

nevažni, pa i lažni veliki događaji i njihovo obilježavanje... Pa ipak, ne samo škole, veliki i mali političari, crkva i slični, nego i muzejsko-galerijske ustanove, a s njima i povijesna, te geografska društva, koja su upravo u našoj re-

giji često povezana s muzejima i muzealcima, trebali bi razmisliti o tome kako i gdje (pa, naravno, i da li uopće) valja obilježiti neke obljetnice koje su u svijetu, hrvatskoj povijesti ili povijesti nekih regija značajan datum. Sasvim je svejedno hoće li to obilježavanje biti jako svečano, hoće li to biti znanstveni skup, jedno predavanje, izložba, feljtoni ili članci u novinama ili časopisima, izleti na mjesta zbivanja... Ali, sjetimo se da je na različite načine, primjereno, ne samo putem klasičnog prepričavanja suhoparnih enciklopedijskih natuknica, nego i interdisciplinarnim metodama, moguće označiti neke od prijelomnih trenutaka u povijesti cijeloga čovječanstva ili u povijesti hrvatskog (jednako tako i drugog nekog) naroda.

Umjesto da se prihvatim dosta obimnoga i nezahvalnog posla (s obzirom na kratko vrijeme ali i određeni obim samoga mogućeg teksta) da za Muzejski vjesnik broj 15 napišem nešto o jednoj od ovih tema, ostavit ću i vama, drage kolegice i kolege, da o tome razmislite. Jedna od ovih tema (Provala Tatara u Hrvatsku 1242. godine) bit će kao manja izložba prezentirana u Koprivnici (nadamo se da ćete je vidjeti u jesen 1992. godine kada se skupimo u Koprivnici), a o nekim temama pisat ćemo pokušavši povezati arheološke, povijesne zemljopisne, demografske i slične podatke. Zamislite samo koliko je etničkih promjena nastalo na ovim tlima, promjena kojima još i danas u ovim krajevima osjećamo posljedice čak i u ovom krvavom i ludom ratu! O posljedicama pak svjesnog zapostavljanja i zaboravljanja nekih datuma u obrazovno-odgojnom procesu stvaranja mladih robota crvenoga komunističkog tipa (ne dao Bog da se i u budućnosti slično ponovi na drugi način!) suvišno je govoriti svakome tko je imao prilike vidjeti ili čak upoznati sjaj i bijedu donedavnih udžbenika povijesti ili razgovarati s nedužnim robot-produktima bez osjećaja za tlo i korijene.

Osim Kolumbova otkrića Amerike 1492. godine, bez obzira što i tu zbog sudjelovanja starih hrvatskih pomoraca u prvim ekspedicijama i kolonizacijama možemo govoriti i o nacionalnoj povijesti, koje je za cijeli svijet po posljedicama izuzetno značajno (na različite načine, doduše), u ovoj godini možemo se podsjetiti i nekoga od ovih datuma iz hrvatske povijesti. Netko izložbom, netko člankom, netko predavanjem, netko organiziranom stručnom ekskurzijom...

Godine 852: izdana je darovnica jednoga od najznačajnijih i najjačih hrvatskih knezova —

TRPIMIRA; darovnica je izdana u Biaćima kod Solina, a u njoj se prvi puta spominje hrvatsko ime ("Božjom pomoći knez Hrvata").

Godine 1102: tzv. Pacta conventa (bez obzira na brojne nesuglasice o autentičnosti), sporazum mađarskog kralja Kolomana i predstavnika hrvatskog plemstva o nasljednom pravu nakon izumrca hrvatske narodne dinastije; zajednički hrvatsko-ugarski kralj posebno se kruni i hrvatskom krunom a priznaje sva hrvatska prava.

Godine 1242: nakon tatarske najezde u Ugarsku 1241. godine, početkom 1242. slijedi provala Tatara preko Drave do mora i pustošenje hrvatskih zemalja, uništavanje gradova i sela, porobljivanje stanovništva; jedna od posljedica je i ubrzano građenje utvrda jer se uvidjela njihova važnost za obranu.

Godine 1552: nakon zauzimanja niza hrvatskih, bosanskih i ugarskih utvrda, Turci zauzimaju zapadnije hrvatske utvrde Viroviticu, Čazmu i Dubravu; posljedice su okupacija, etničke promjene i povojničenje jednog dijela hrvatskog teritorija te masovni bijeg hrvatskog starosjeditelja u zapadne krajeve.

Godine 1652: zagrebački kanonik Juraj Rattkay (rođen 1612.) u Beču objavio prvu sustavnu hrvatsku povijest "Memoariae regum et banorum Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae", s legendama i starijim kronikama, ali i sa suvremenim arhivskim ili osobnim zapažanjima

Godine 1812: Napoleonov poraz u Rusiji; u vojni na Rusiju sudjelovali i hrvatski krajišnici (doduše, o Napoleonu se uvijek pisalo).

Godine 1832: u Karlovcu je izdan prvi hrvatski programatski politički spis, djelo Janka Draškovića "Disertacija", s modernim narodnim i političkim programom hrvatskog ujedinjenja i samostalnosti; iste godine ban Franjo Vlašić izabrao je za potkapetana kraljevine generala Jurja Rukavinu, koji je prvi u Hrvatskom saboru zahvalu izrekao na hrvatskom jeziku, 11 godina prije Kukuljevićeva govora!

Godine 1842: osniva se Matica ilirska, kasnije Matica hrvatska; pokreće se list Hrvatsko-slavonskog gospodarskog društva, kasniji "Gospodarski list".

Dragi muzealci, ima toga još mnogo. Za bliže datume, kako je uvijek bilo, pobrinu se političari kako se ne bi zaboravili, pa to ne predstavlja veliki problem. Razmislimo svi o nekim mogućim načinima obilježavanja ovih i sličnih zaista velikih datuma iz starije ali i novije povijesti.